

Синявська Ольга Євгенівна

кандидатка філологічних наук,

доцентка кафедри філології та перекладу

Київський національний університет

технологій та дизайну (Київ)

ЛАТИНСЬКІ РЕМІНІСЦЕНЦІЇ У ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Творчість українських письменників наскрізь пронизана ремінісценціями з образів видатних діячів та висловів часів античності. Це пов'язано з тим, що у той історичний період жили та творили філософи, митці і письменники, чії твори вважаються кладязем мудрості, актуальної повсякчас.

Аналізу функціонування латинських висловів у художній літературі присвячено роботи багатьох мовознавців та літературознавців (наприклад, Г. Бенькович, І. Борбенчук, О. Кирилюк, Л. Крисін, О. Леонт'єв, І. Луговська, В. Маслюк, Ю. Микитенко, П. Осипов та ін.). В їхніх роботах підкреслюється важливість апеляції до історії як вмістилища людського досвіду та необхідність робити висновки і вчитися на прикладах видатних особистостей минулого.

В художніх творах українських письменників і поетів використовуються образи багатьох славетних філософів античності. Складні долі та непрості життєві шляхи стародавніх мудреців лягли в основу великої кількості відомих творів наших письменників. Так, образ Сенеки з його трагічною біографією надихнули Валер'на Підмогильного (роман «Місто»), Юрія Мушкетика (повість «Суд над Сенекою»); доля давньоримського поета-вигнанця Овідія представлена в повісті «Літній птах на зимовому березі» Юрія Мушкетика; постать відомого філософа Сократа надихнула Тараса Шевченка (поезія «N.N.», малюнок «Смерть Сократа») та Юрія Мушкетика (повість «Смерть Сократа»);

декілька разів Тарас Григорович використовував у своїй творчості образ Нерона для зображення кривавого тирана (поема «Неофіти», поезії «Холодний Яр», «N.N.»).

Творчість Тараса Шевченка також насичена ремінісценціями з Овідія. Так, у вірші «Думи мой, думи мої...», як і в Овідієвих «Скорботних елегіях», автор зауважує, що саме Муза допомагає ліричному героєві пережити самотність під час заслання. Відома поезія Максима Рильського «Троянди і виноград» передає ідею Горация про важливість поєднання у мистецтві приємного та корисного («*Miscere utile dulci*»): «У щастя людського два рівних є крила: / Троянди й виноград, красиве і корисне..» (Рильський).

Творче натхнення для українських письменників мали не лише славетні біографії, а й латинські сентенції: наприклад, вислів «*Sueta suet et omnia sueta*» («*Vanitas vanitatum et omnia vanitas*») ліг в основу сюжетного протистояння «натурального» та «штучного», суєтного життя у комедії Івана Карпенка-Карого «Суєта». Доволі часто латинські апофегми використовувалися для назв, епіграфів та безпосередньо у самих творах. Наприклад, Юрій Смолич назвав свою повість «*Gaudeamus, igitur...*» (перший рядок міжнародного студентського гімну «*Gaudeamus, igitur, iuvenes dum sumus!*»); Борис Олійник у якості епіграфу взяв відомий вислів Плінія Молодшого «Не багато (кількісно), але багато (за змістом)» («*Non multa, sed multum*»); у парафразованому вигляді сентенції зустрічаються в оповіданні «На острові» Михайла Коцюбинського («*Ave, mare, morituri te salutant*» «Радій, море, ті, що йдуть на смерть, вітають тебе»), у назві вірша Лесі Українки «*Fiat pox*» («Хай буде тьма!»).

Таким чином, образи латинської культури та сентенції були джерелом натхнення для багатьох українських письменників, які підкреслювали значення латини у процесі становлення кожної людини: «Латинська мова непотрібна! Так хай же знає молодий студент, що тільки класика врятує світ від сучасного обскурантизму, як була врятувала від релігійного! Тільки вернувшись

до неї, людяність знову відродиться до ясного світосприймання, до цілості
натури й творчого пориву» (Підмогильний).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Підмогильний, В. *Місто*. Відновлено з <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=76&page=5>
2. Рильський, М. *Троянди й виноград*. Відновлено з <https://ukrainian-poetry.com/rilskij-maksim/troyandi-j-vinograd/>